

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Rubriek: Behandelen en Straffen - d. Straftoemeting

Schuyt, P.M.; Wingerden, S.G.C. van

Citation

Schuyt, P. M., & Wingerden, S. G. C. van. (2018). Rubriek: Behandelen en Straffen - d. Straftoemeting. *Delikt En Delinkwent*, 48(6), 510-515. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/68019>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/68019>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Behandelen en straffen

DD 2018/38

a. Vrijheidsstraf

1. *Langdurige gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel*

Hoewel deze een maatregel betreft, kan hier toch niet onbesproken blijven de nieuwe langdurige gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (neergelegd in de artikelen 38z-38ag Sr), die het mogelijk maakt om plegers van zware geweldsmisdrijven, bepaalde zedendelinquenten en voormalig tbs-gestelden langdurig (en onder omstandigheden zelfs levenslang) onder toezicht te stellen van de reclassement en waarbij zulke voorwaarden gesteld kunnen worden als een verhuisplicht, een uitreisverbod en een verbod om vrijwilligerswerk van bepaalde aard te verrichten. De maatregel kan worden opgelegd ter bescherming van de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen.

Hoewel de maatregel kan worden opgelegd bij de rechterlijke uitspraak waarbij de verdachte ter beschikking wordt gesteld, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf wegens een geweldsdelict waarop een maximumstraf is gesteld van ten minste vier jaar gevangenisstraf, of wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf wegens een in artikel 38z lid 1 sub c Sr specifiek genoemd delict, dient de *tenuitvoerlegging* van de maatregel door de rechter gelast te worden op vordering van het openbaar ministerie. Uiterlijk tien weken voor de beëindiging van de terbeschikkingstelling, dan wel voor ommekomst van de proeftijd van de v.i., dan wel – daar waar geen v.i. heeft plaatsgevonden – voordat de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf wordt beëindigd, dient die vordering ingediend te worden bij de rechter die in eerste aanleg heeft kennisgenomen van het misdrijf ter zake waarvan de maatregel is opgelegd (artikel 38aa lid 1 Sr).

De last tot tenuitvoerlegging kan slechts worden afgegeven in geval van een ernstig recidiverisico, of indien dit noodzakelijk is ter voorkoming van ernstig belastend gedrag jegens slachtoffers of getuigen (artikel 38ab lid 1 Sr). Pas bij het gelasten van tenuitvoerlegging worden door de rechter de specifieke voorwaarden vastgesteld (dus niet reeds bij de oplegging). Tevens wordt door de rechter de duur van de tenuitvoerlegging bepaald, waarbij gekozen kan worden voor een (telkens te verlengen) periode van twee, drie, vier of vijf jaren (artikel 38ab lid 4 Sr).

2. *Wijziging regeling proeftijd v.i.*

Tegelijk met de invoering van de langdurige gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel, wijzigde op 1 januari 2018 de regeling van de proeftijd van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Artikel 15c Sr is in die zin gewijzigd dat niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen de duur van de proeftijd van de algemene voorwaarde en die van een bijzondere voorwaarde. Lid 2 stelt nu ten aanzien van beide soorten voorwaarden dat de proeftijd gelijk is aan de periode waarover voorwaardelijke invrijheidstelling wordt verleend, maar dat die ten minste een jaar bedraagt.

Op vordering van het OM kan die proeftijd door de rechter eenmaal met ten hoogste twee jaar worden verlengd (lid 3).

Lid 3 bevat nog een verdere uitzondering daar waar het plegers van zware geweldsmisdrijven en bepaalde zedendelinquenten betreft (de bepaling verwijst naar 'de veroordeelde, bedoeld in artikel 38z Sr, eerste lid, aanhef en onder b en c'). De proeftijd kan ten aanzien van hen *telkens* met ten hoogste twee jaren worden verlengd, indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat die veroordeelde wederom een misdrijf zal begaan dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen, of indien dit ter voorkoming van ernstig belastend gedrag jegens slachtoffers

of getuigen noodzakelijk is. De rechter beslist dienaangaande op vordering van het OM.

3. ***Einde Verdrag tenuitvoerlegging Noorse strafvonnissen in Nederland***

Op 21 februari 2018 stelde de minister voor Rechtsbescherming de Tweede Kamer ervan op de hoogte dat het op 2 maart 2015 tussen Nederland en Noorwegen gesloten verdrag inzake de tenuitvoerlegging van Noorse strafvonnissen inhoudende vrijheidsstraffen in de Nederlandse penitentiare inrichting Veenhuizen (Norderhaven) niet zal worden verlengd. Het contract loopt nog tot 1 september 2018. De reden voor niet-verlenging is gelegen in een dalende capaciteitsbehoefte in Noorwegen.

4. ***Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ): Advies wijziging Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens***

Op verzoek van de minister voor Rechtsbescherming heeft de RSJ op 22 februari 2018 geadviseerd over een voorgenomen wijziging van het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens. Het ontwerpbesluit beoogt het mogelijk te maken dat informatie over het begin en einde van de vrijheidsbenaming door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) wordt gedeeld met gemeenten ten behoeve van de re-integratie van gedetineerden. Het betreft louter 'kale' gegevens, niet betrekking hebbend op het gepleegde feit.

Hoewel de RSJ in zijn advies 'Van detineren naar re-integreren' van 13 juli 2017 aandringt op het creëren van een wettelijke basis voor het uitwisselen van informatie tussen DJI en gemeenten in het kader van een goede re-integratie, adviseert de Afdeling advisering van de RSJ in februari 2018 negatief over het ontwerpbesluit. In haar advies van juli 2017 pleitte de Afdeling advisering overigens niet slechts voor het delen van 'kale' gegevens, maar ook voor het

verstrekken van informatie aan gemeenten over de problematiek van individuele gedetineerden met betrekking tot de vijf basisvoorwaarden voor een goede re-integratie (het hebben van een identiteitsbewijs, onderdak, inkomen, oplossing voor/inzicht in schuldenproblematiek en continuering van zorg (lichamelijk en geestelijk)).

De RSJ oordeelt in zijn advies van februari 2018 met name kritisch over een mogelijke *automatische* verstrekking van justitiële gegevens van *alle* gedetineerden aan gemeenten, waar de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (de grondslag van het ontwerpbesluit) slechts verstrekking van justitiële gegevens toelaat indien sprake is van een zwaarwegend algemeen belang (artikel 9 jo. 13 Wjsg). Tegelijkertijd pleit de Raad onder meer voor het scheppen van een wettelijke grondslag voor de gemeentelijke taak van ondersteuning bij de re-integratie van gedetineerden. Het Convenant *Richting aan re-integratie* uit 2014 volstaat volgens de Raad niet, omdat privacywetgeving eist dat instanties die persoonsgegevens verstrekken en ontvangen een publiekrechtelijke bevoegdheid hebben met een wettelijke grondslag.

5. ***Wetsvoorstel inhoudende wijziging van de Penitentiare Beginselenwet, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de wijziging van de regelingen inzake de detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling***

Op 1 mei 2018 zond de Minister voor Rechtsbescherming een wetsvoorstel inhoudende wijziging van de Penitentiare Beginselenwet, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de wijziging van de regelingen inzake de detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling naar de verschillende adviesinstanties (o.m. de Raad voor de rechtspraak en het OM). Het wetsvoorstel beoogt uitvoering te ge-

ven aan het Regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' waarin aanpassing van de v.i. wordt aangekondigd. De belangrijkste voorgestelde wijzigingen worden hieronder kort besproken.

V.i. wordt onder het wetsvoorstel niet langer van rechtswege verleend zoals dat momenteel het geval is. De mogelijkheid tot verlening van v.i. wordt per individuele veroordeelde afhankelijk gesteld van het voldoen aan een drietal criteria: i) de mate waarin en de wijze waarop de veroordeelde door zijn gedrag heeft doen blijken van een bijzondere geschiktheid tot terugkeer in de samenleving; ii) de mogelijkheden om eventuele aan de invrijheidstelling verbonden risico's te beperken en te beheersen; en iii) de belangen van slachtoffers, nabestaanden en andere relevante personen (de memorie van toelichting noemt in dit verband getuigen), waaronder de door de veroordeelde geleverde inspanningen om de door het strafbare feit veroorzaakte schade te vergoeden. Met het niet langer van rechtswege verlenen van v.i. hangt samen dat het OM niet langer een vordering bij de rechtbank zal hoeven indienen indien het van mening is dat de v.i. moet worden uitgesteld of achterwege gelaten. Het OM beslist in die gevallen zelf, alsmede waar het (gedeeltelijke) herroeping van de v.i. betreft in geval van niet naleving van voorwaarden. Indien het OM beslist dat v.i. niet wordt verleend, kan de veroordeelde nog slechts eenmaal het OM verzoeken om alsnog voorwaardelijk in vrijheid te worden gesteld. Wel kan de veroordeelde bij de rechter een bezwaarschrift indienen tegen de beslissing van het OM waarbij hij of zij niet voorwaardelijk in vrijheid wordt gesteld, of waarbij de v.i. (gedeeltelijk) wordt herroepen. Nu de grondslagen voor het achterwege laten of uitstellen van de v.i. onder het huidige artikel 15d Sr komen te vervallen, toetst de rechter in de voorgestelde bezwaarschriftprocedure aan een nieuw criterium, namelijk of het OM bij afweging van de betrokken belangen in redelijkheid tot zijn beslissing heeft kun-

nen komen. Ten slotte wijzigt de maximale duur van de periode waarover v.i. wordt verleend. Deze wordt gesteld op twee jaar, terwijl de termijnen onder het huidige artikel 15, leden 1 en 2 Sr, voor het overige ongewijzigd blijven.

Het wetsvoorstel voorziet tevens in belangrijke wijzigingen van de Penitentiaire Beginselenwet. Zo zullen alleen nog gedetineerden veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van ten minste zes maanden en ten hoogste één jaar in aanmerking komen voor deelname aan een penitentiaal programma; tevens kunnen aan dergelijke deelname voorwaarden betreffende het gedrag worden gesteld, is elektronisch toezicht mogelijk en voorziet het voorstel in de mogelijkheid tot beëindiging indien de gedetineerde zich niet aan gedragsvoorwaarden houdt. Het wetsvoorstel voorziet ook in een regeling van het detentie- en re-integratieplan; een nieuw hoofdstuk IVA schrijft voor dat voor iedere gedetineerde in een detentie- en re-integratieplan ten minste worden neergelegd: i) een individueel begeleidingsplan; ii) individuele gedrags- en re-integratiedoelen; iii) activiteiten waaraan de gedetineerde deelneemt, verlos waarvoor de gedetineerde bij goed gedrag in aanmerking komt en essentiële voorwaarden voor deelname aan het maatschappelijk leven (voor zover deze ontbreken; het gaat hierbij om de vijf basisvoorwaarden voor een succesvolle re-integratie: werk en inkomen, identiteitsbewijs, zorg, schuldhulpverlening en onderdak). Ook houdt het voorstel een wijziging in betreffende de regeling van gemeenschapsregimes. In de plaats van regimes van gehele en beperkte gemeenschap komt één gemeenschapsregime, waaraan per individuele gedetineerde en per activiteit invulling wordt gegeven. Eén en ander hangt samen met een in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel aangekondigde wijziging van de verlosregeling. Regimesgebonden en algemeen verlos worden vervangen door re-integratieverlos, waarbij per gede-

tineerde individueel wordt beoordeeld of hij of zij in aanmerking komt voor verlof en welke re-integratiedoelen daarmee gediend worden.

Daarnaast wordt in het wetsvoorstel een wettelijke grondslag gecreëerd voor het delen van informatie betreffende de hiervoor genoemde essentiële voorwaarden voor deelname aan het maatschappelijk leven van de gedetineerde met gemeenten, alsook een wettelijke grondslag voor het verlenen van toegang tot de penitentiaire inrichting aan instanties ten behoeve van hulpverlening met betrekking tot die essentiële voorwaarden. Ten slotte wordt voorgesteld om het recht en de verplichting om arbeid te verrichten in detentie te laten vervallen.

D. Abels

b. Rechtspraak rechtspositie van gedetineerden (De in deze rubriek genoemde uitspraken van de BC zijn te vinden op de website: www.rsj.nl)

1. Interne rechtspositie

Stelselmatige visitaties na bezoeken niet zijnde een GVM-toezichtmaatregel

Artikel 29, eerste lid, Pbw behelst de bevoegdheid voor de directeur tot het toepassen van een visitatie. Conform standaard jurisprudentie is de uitoefening van deze bevoegdheid een de gedetineerde betreffende door of namens de directeur genomen beslissing zoals bedoeld in artikel 60, eerste lid, Pbw (onder meer bepaald in BC 14 april 2014, 13/3231/GA en BC 20 juni 2011, 11/0339/GA). In de onderhavige zaak verklaart de BC klager daarom ontvankelijk in zijn klacht over de stelselmatige visitatie na diens bezoek. In artikel 3.8.1 van de in de betreffende inrichting geldende huisregels staat dat een gedetineerde na afloop van het bezoek aan kleding en bij wijze van steekproef of op verdenking aan het lichaam wordt onderzocht. Ten aanzien van

klager, die reeds vier jaren op de GVM-lijst staat, is in de GVM-mededeling van de directeur van 30 december 2016, noch in de GVM-mededeling van 26 januari 2017, het visiteren na bezoek (en op indicatie) als toezichtmaatregel aan klager opgelegd. Wel is in beide mededelingen individueel bezoek met toezicht als maatregel aan klager opgelegd. De BC stelt op grond van het voorgaande vast dat de stelselmatige visitatie waarover klager zich beklagt, kennelijk niet op basis van klagers plaatsing op de GVM-lijst heeft plaatsgehad. Nu klager heeft aangevoerd en niet is weersproken dat hij stelselmatig na ieder bezoek wordt gevisiteerd, kan naar het oordeel van de BC niet van onderzoek aan het lichaam bij wijze van steekproef of op verdenking worden gesproken. Nu de directeur geen goede gronden heeft aangevoerd op basis waarvan stelselmatige visitatie noodzakelijk zou zijn en klager ook aan andere toezichtmaatregelen, zoals het individueel en onder toezicht ontvangen van bezoek, was onderworpen, acht de BC de beslissing om klager stelselmatig te visiteren onredelijk en onbillijk. Daarbij is mede in aanmerking genomen dat onweersproken is dat bij die visitaties nimmer enige contrabande bij klager is aangetroffen. Volgt gegronde verklaring van het beklag. De BC acht termen aanwezig voor het toekennen van een financiële tegemoetkoming over de periode waarin klager is gevisiteerd zonder dat daarvoor een grondslag bestond en bepaalt deze op € 130,-. (BC 7 november 2017, 17/0701/GA)

Letsel door toepassing beenklem door lid IBT-team in chaotische worsteling niet op de juiste wijze toegepast

Aangezien de beklagrechtter een klacht over de op klager toegepaste beenklem bij iso-plaatsing op formele grond gegrond heeft verklaard, zonder een inhoudelijk oordeel over de klacht te hebben gegeven, verstaat de BC klagers beroepschrift en de aanvulling van klagers raadsman daarop

als gericht tegen het niet geven van een inhoudelijk oordeel over de klacht. De BC stelt inhoudelijk vast dat:

- de senior trainer van het Opleidingsinstituut van DJI geen gevallen bekend zijn van letsel in het geval een beenklem op de juiste wijze wordt toegepast;
- de senior trainer van het Opleidingsinstituut van DJI heeft verklaard dat een beenklem eerst moet worden ingezet als de situatie onder controle is en niet tijdens een worsteling of in een chaotische situatie kan worden toegepast;
- de wachtcommandant, die bij het voorval betrokken was, heeft verklaard dat sprake was van een worsteling en dat tijdens die worsteling, in een onoverzichtelijke en chaotische situatie, een beenklem op klager is toegepast.”

Verder stelt de BC vast dat klager na toepassing van de beenklem, knieklachten heeft ontwikkeld die tot op heden voortduren en die door artsen – getuige de overgelegde medische stukken – als reëel zijn gekwalificeerd. De BC acht daarom aannemelijk geworden dat door toepassing van een beenklem in een chaotische worsteling, deze niet juist is uitgevoerd, met de door klager gestelde knieklachten tot gevolg. Hoewel de directeur heeft gesteld dat hij geen medische verklaring heeft gezien die het causale verband aantoont tussen het toepassen van de beenklem en het letsel aan klagers knie, heeft hij dit verband niet expliciet weersproken. De BC stelt vast dat de beenklem volgens mededeling van de directeur standaard wordt toegepast in de p.i. in het geval de handboeien van een gedetineerde worden losgemaakt en dat de uitvoering daarvan onder de zorgplicht van de directeur valt. De BC acht aannemelijk dat de onderhavige iso-plaatsing niet voldoende zorgvuldig is uitgevoerd en concludeert dat hierdoor de directeur is tekortgeschoten in de op hem rustende zorgplicht. Volgt grondverklaring van klagers beroep en het onderliggende beklag. Zonder toekenning

evenwel van een tegemoetkoming. Een tegemoetkoming is namelijk volgens de BC niet bedoeld als schadevergoeding.

“Slechts indien schade op eenvoudige wijze is vast te stellen, kunnen schadevergoedingsaspecten in de hoogte van een toe te kennen tegemoetkoming worden betrokken.”

De schade is naar het oordeel van de BC in dit geval niet eenvoudig vast te stellen en de BC wil de door klager reeds aangekondigde gang naar de civiele rechter niet doorkruisen. (BC 20 oktober 2017, 17/0356/GA-eindbeslissing)

Verzoek om vervolhverlof na eerder algemeen verlof hoeft niet te worden doorgezonden aan minister

Is een directeur ontvankelijk in zijn beroep tegen een aan klager toegekend algemeen verlof wanneer dat verlof reeds heeft plaatsgehad? De BC beantwoordt die vraag bevestigend, in verband met (eventuele) precedentwerking van de uitspraak van de beklagcommissie. Klagers einddatum van zijn detentie was bepaald op 24 mei 2018. Klager heeft verzocht om algemeen verlof op 6 en 7 oktober 2017 teneinde de bruiloft van zijn broer te kunnen bijwonen. Tegen de beslissing van de directeur tot afwijzing van het verzoek heeft klager beklag ingediend. Bij uitspraak van 6 oktober 2017 heeft de beklagcommissie het beklag gegrond verklaard en vanwege het spoedeisende belang aan klager het verzochte verlof toegekend onder dezelfde voorwaarde als waarop klager eerder verlof heeft genoten, te weten elektronisch toezicht. De BC ontvangt de directeur, als gezegd, in zijn beroep. De BC stelt in haar beoordeling voorop dat bij verzoeken om algemeen verlof een belangenafweging dient te worden gemaakt tussen enerzijds het individuele belang van de gedetineerde om zich tijdig en goed te kunnen voorbereiden op zijn terugkeer in de maatschappij en anderzijds het algemeen belang van – onder meer – de orde, rust en veilig-

heid in de samenleving en een ongestoorde tenuitvoerlegging van de opgelegde gevangenisstraf. Van belang zijn het eerste en het tweede lid van artikel 17 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting (Regeling), op grond waarvan de beslissingsbevoegdheid van de minister respectievelijk de directeur wordt geregeld. Op grond van het derde lid van genoemd artikel beslist voorts de directeur namens de minister over verzoeken om vervolgverlof. Een dergelijk verzoek wordt slechts dan in behandeling genomen nadat de gedetineerde een eerste algemeen verlof heeft verkregen en dit verlof goed is verlopen zonder incidenten bij of tijdens het vorige algemeen verlof. Nu klager reeds eerder tijdens zijn huidige detentie – zij het elders – algemeen verlof heeft genoten, is naar het oordeel van de BC geen sprake van een eerste verzoek om verlof, maar een verzoek om vervolgverlof. Gelet op artikel 17, derde lid, Regeling is de BC dan ook van oordeel dat, anders dan de directeur aanvoert, de beklagcommissie niet gehouden was het verzoek door te zenden aan de minister. Inhoudelijk overweegt de BC dat nu klager vanuit de FPA was teruggeplaatst in de p.i. wegens meerdere incidentmeldingen en er een negatief advies is afgegeven door de advocaat-generaal, een contra-indicatie als bedoeld in artikel 4, aanhef en onderdeel, Regeling en het algemeen belang in dit geval zwaarder dient te wegen dan klagers persoonlijke belang bij het bijwonen van de bruiloft van zijn broer. De directeur kon dan ook in redelijkheid beslissen tot afwijzing van klagers verzoek om algemeen verlof. Volgt gegrondverklaring van het beroep van de directeur met vernietiging van de uitspraak van de beklagcommissie. Hiermee wordt volstaan aangezien het verlof reeds heeft plaatsgehad. (BC 8 januari 2018, 17/3376/GA)

Aanbod geschikte arbeid en sport bij beenbreuk

In een regime van beperkte gemeenschap worden gedetineerden in beginsel in de gelegenheid gesteld gemeenschappelijk aan

activiteiten deel te nemen. De zorgplichten van de directeur in het kader van deelname aan de in de inrichting beschikbare arbeid (artikel 47 Pbw) en het beoefenen van lichamelijke oefening en sport (artikel 48 Pbw) spelen hierbij in de praktijk een belangrijke rol. In de onderhavige zaak was klager als gevolg van een beenbreuk aan een rolstoel gebonden. In zijn beklag heeft hij aangevoerd dat (onder meer) de bibliotheek, kerk en sportzaal met de lift niet bereikbaar waren en dat hij daarvan zodoende geen gebruik heeft kunnen maken. Voorts is klager, zo stelt de BC vast, niet in staat gesteld aan arbeid deel te nemen en heeft hij gedurende een periode niet kunnen luchten, omdat dit vanwege de weersomstandigheden een gevaar voor hem zou opleveren in verband met zijn beperking. Klager heeft te kennen geven arbeid, al dan niet zittend, te kunnen en willen verrichten en lichamelijke oefeningen te willen doen. Hier heeft hij, gelet op het bepaalde in artikel 47, eerste lid, en artikel 48, tweede lid, Pbw, ook recht op.

“De omstandigheid dat klager in een huis van bewaring verbleef waar geen arbeidsverplichting geldt, maakt dat, nu klager zich bereid heeft verklaard arbeid te verrichten, de directeur – voor zover klager vanwege zijn beperking niet tot het verrichten van arbeid in staat is – aan klager een (arbeids)vervangend programma moet aanbieden.”

Uit de stukken, noch uit het verhandelde ter zitting is gebleken dat klager in staat is gesteld voor hem geschikte arbeid te verrichten of aan sport, voor zover hij hiertoe in staat was, deel te nemen. Evenmin is gebleken, bijvoorbeeld aan de hand van een dagprogramma van klager, dat hem gedurende deze uren vervangende activiteiten zijn aangeboden. Gelet op het voorgaande is de BC van oordeel dat de directeur zijn zorgplicht jegens klager heeft geschonden. Om die reden volgt alsnog gegrondverklaring van het beklag met toekenning van een tegemoetkoming aan klager van € 10,- per

week tot het moment dat hij in het kader van de schorsing van zijn preventieve hechtenis in vrijheid is gesteld. (BC 13 december 2017, 17/1365/GA)

Betaling bevestigingsonderzoek bij positieve UC hoeft niet binnen 24 uur te zijn verricht

In artikel 7, derde lid, Regeling urinecontrole penitentiaire inrichtingen, aangaande het binnen 24 uur na kennisneming van de uitslag van het herhalingsonderzoek schriftelijk indienen van een verzoek voor een bevestigingsonderzoek, is volgens de BC niet bepaald dat ook de betaling van het bevestigingsonderzoek binnen die tijdspanne moet zijn verricht. Niet is weersproken in de onderhavige zaak dat klager na de uitslag van het herhalingsonderzoek op 30 januari 2017 tijdig en op de juiste wijze om een bevestigingsonderzoek heeft verzocht. Blijkens het weekjournaal kondigt klager op 30 januari 2017 aan dat hij zijn zus zou bellen om geld over te maken voor het bevestigingsonderzoek. De BC overweegt dat op grond van de omstandigheid dat dit bedrag niet binnen 24 uur op klagers rekening courant was bijgeschreven, niet de conclusie kan worden getrokken dat klager zou willen afzien van de mogelijkheid van een bevestigingsonderzoek. Bovendien kan op grond van het overgelegde overzicht van klagers rekening-courant worden geconcludeerd dat op 31 januari 2017 sprake was van een saldo van € 78,27, hetgeen dus voldoende was voor het bedrag voor de bekostiging van een bevestigingsonderzoek. Gelet bovendien op het feit dat de directeur hiervoor geen verklaring heeft kunnen geven, wordt het beroep van de directeur ongegrond verklaard. (BC 13 februari 2018, 17/2082/GA)

Cumulatie disciplinaire straffen voor verschillende feiten is mogelijk, tenzij sprake van sterke samenhang in tijd, plaats, verwijt en te beschermen rechtsgoed

De Pbw maakt het enerzijds mogelijk voor één feit meer disciplinaire straffen op te

leggen, maar geeft anderzijds ook beperkingen voor de cumulatie van straffen (artikel 51, derde lid). De BC stelt voorop dat als uitgangspunt heeft te gelden dat de bestrafing per feit plaatsvindt, maar dat de wet verder geen aanknopingspunt geeft voor beantwoording van de vraag of een bepaald feitelijk gebeuren moet worden aangemerkt als één feit of als meer feiten.

“Indien er verschillende penitentiaire verbods- en/of gebodsnormen zijn overtreden, kan de overtreding van een norm in beginsel worden aangemerkt als één feit, zodat er bij meer normovertredingen sprake is van meer feiten. Slechts in het uitzonderlijke geval dat de feiten een zodanig sterke samenhang vertonen dat er geen verschil is in tijd, plaats, verwijt en te beschermen rechtsgoed is dit anders.”

Gelet op het dossier en het verhandelde ter zitting stelt de BC vast dat op 8 mei 2017 aan klager een disciplinaire straf van 14 dagen opsluiting in eigen cel is opgelegd vanwege de weigering om mee te werken aan plaatsing in een meerpersoonscel. Op 18 mei 2017 heeft de psycholoog een gesprek gehad met klager, waarin hij heeft aangegeven dat klager het beste geplaatst kan worden op een extra-zorgafdeling op het moment dat daar een plaats vrij is. Op 22 mei 2017 heeft klager wederom aangegeven niet mee te willen werken aan plaatsing op een meerpersoonscel. Om die reden is aan klager wederom een straf van 14 dagen in eigen cel opgelegd, welke straf is geëindigd toen klager op 24 mei 2017 in de extra-zorgafdeling is geplaatst. Naar het oordeel van de BC heeft de directeur in redelijkheid voornoemde weigeringen als twee verschillende feiten kunnen aanmerken. Dit betekent dat per feit een straf van opsluiting in een (straf)cel voor ten hoogste 14 dagen kan worden opgelegd, waardoor de opgelegde straffen – bij afweging van alle in aanmerking komende belangen – niet onredelijk of onbillijk worden

geacht. Volgt gegrondverklaring van het beroep van de directeur, vernietiging van de uitspraak van de beklagcommissie en alsnog ongegrondverklaring van het beklag. (BC 5 februari 2018, 17/2639/GA)

S. Struijk

2. **Plaatsing en overplaatsing**

Zelfmelders

Klager is opgeroepen zich op 28 november 2017 te melden in de p.i. Lelystad voor het ondergaan van 28 dagen gevangenisstraf. Klager geeft aan een gratieverzoek te hebben ingediend en wil de beslissing daarop in vrijheid afwachten. De BC overweegt als volgt:

“Een gratieverzoek dat na aanvang van de tenuitvoerlegging van de opgelegde vrijheidsstraf wordt ingediend, schort, gelet op het bepaalde in artikel 558a, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, de tenuitvoerlegging van die straf niet op. De tenuitvoerlegging van de opgelegde vrijheidsstraf vangt ingevolge artikel 1, eerste lid, en artikel 2, aanhef en onder a, sub 1, van het Besluit aanvang tenuitvoerlegging straffen en maatregelen aan op de datum van de dagtekening van de aan de veroordeelde gerichte mededeling met de datum waarop hij zich moet melden bij de penitentiaire inrichting.”

Klager is voor de eerste keer op 14 juni 2017 opgeroepen om zich te melden voor het ondergaan van de gevangenisstraf en vanaf die datum is de tenuitvoerlegging aangevangen. Nadat het OM heeft beslist tot uitstel van de tenuitvoerlegging van het vonnis voor de duur van vier maanden, heeft klager op 12 september 2017 een gratieverzoek ingediend. Dit gratieverzoek is na aanvang van de tenuitvoerlegging van de straf waarvan gratie wordt verzocht ingediend en heeft derhalve geen opschortende werking. Het beroep is ongegrond verklaard. (BC 23 november 2017, 17/3862/GB)

Klaagster is opgeroepen zich op 1 augustus 2017 te melden in de p.i. Zwolle voor het ondergaan van 21 dagen gevangenisstraf. Nadat klaagster hiertegen een bezwaarschrift heeft ingediend is door de selectiefunctionaris beslist dat klaagster in afwachting van het advies van de medisch adviseur bij het ministerie van Veiligheid en Justitie (hierna: de medisch adviseur) zich niet op 1 augustus 2017 hoeft te melden. Klaagster is vervolgens opgeroepen zich op 13 november 2017 te melden in het Justitieel Medisch Centrum voor Somatische Zorg te Scheveningen. De melddatum is in het kader van de behandeling van klaagsters beroepsprocedure verschoven naar 20 november 2017. De medisch adviseur heeft klaagster op medische gronden detentiegeschikt geacht onder de voorwaarde dat klaagster direct in het Justitieel Centrum voor Somatische Zorg wordt geplaatst. Volgens de medisch adviseur is het Justitieel Centrum voor Somatische Zorg zodanig ingericht dat kan worden voorzien in intensieve zorgbehoeften en kunnen de benodigde medische zorg en behandeling in of vanuit detentie worden geboden. Ook eventuele bezoeken aan de medisch specialist kunnen vanuit detentie doorgang vinden. Gelet hierop heeft de selectiefunctionaris in redelijkheid klaagsters verzoek om uitstel van haar meldplicht kunnen afwijzen en is het beroep in zoverre ongegrond. Klaagster heeft de BC verzocht af te zien van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. De BC is hier toe niet bevoegd en in zoverre zal klaagster niet-ontvankelijk in haar beroep worden verklaard. Klaagster heeft de selectiefunctionaris verzocht om het tijdstip van melden op de melddatum te verplaatsen van 10:00 uur naar 11:00 uur. De selectiefunctionaris heeft aangegeven dat klaagster zelf contact dient op te nemen met de inrichting als zij zich om 11:00 uur wil melden in plaats van 10:00 uur. De BC is van oordeel dat een dergelijk verzoek dient te worden voorgelegd aan de oproepende instantie. Nu de selectiefunctionaris heeft beslist over de datum

en het tijdstip waarop klaagster zich dient te melden in de inrichting, is het aan de selectiefunctionaris te beslissen op klaagsters verzoek zich op een later tijdstip te mogen melden en niet aan de directeur van de penitentiaire inrichting. Het beroep is dan ook in zoverre gegrond verklaard en de bestreden beslissing is in zoverre vernietigd. De selectiefunctionaris heeft niet inhoudelijk gereageerd op klaagsters verzoek zich te melden op een ander tijdstip en derhalve is niet gebleken van enig bezwaar hiertegen. De BC heeft het tijdstip van melden daarom bepaald op 11.00 uur. (BC 16 november 2017, 17/3731/GB)

Klaagster is opgeroepen zich op 30 januari 2018 te melden in de locatie Nieuwersluis voor het ondergaan van een gevangenisstraf van zestig dagen. Op 22 januari 2018 heeft zij verzocht haar meldplicht met zes maanden uit te stellen op medische gronden. Dit verzoek is op 23 januari 2018 afgewezen. De selectiefunctionaris heeft het verzoek afgewezen met verwijzing naar het advies van de advocaat-generaal, die stelt dat klaagster haar detentieongeschiktheid moet aantonen.

“De beroepscommissie stelt voorop dat een oordeel over de detentiegeschiktheid van gedetineerden is voorbehouden aan de medisch adviseur van de afdeling Individuele Medische Advisering (IMA). Het doen van een verzoek tot het instellen van een onderzoek daartoe ligt op de weg van de selectiefunctionaris. Uit de stukken is gebleken dat de selectiefunctionaris klaagsters dossier op 25 mei 2016 naar de medisch adviseur van de afdeling IMA heeft doorgestuurd met het verzoek een detentiegeschiktheidsonderzoek in te stellen. Een dergelijk onderzoek heeft echter niet plaatsgevonden, nu het vonnis ter zake waarvan klaagster zich diende te melden op 20 september 2016 door het ressortparket Amsterdam is ingetrokken. Op 26 september 2017 is klaagster opnieuw opgeroepen zich te melden voor het ondergaan van de haar opgelegde vrijheidsstraf, waarna zij op 5 oktober

2017, wederom op medische gronden, om uitstel van haar meldplicht heeft verzocht. Niet is gebleken dat de selectiefunctionaris de medisch adviseur bij de afdeling IMA na de nieuwe oproep van 26 september 2017 heeft geraadpleegd over klaagsters detentiegeschiktheid. Het ligt niet op de weg van klaagster aan te tonen dat zij detentieongeschikt zou zijn.”

De bestreden beslissing is niet zorgvuldig tot stand gekomen. Het beroep is gegrond en de bestreden beslissing is vernietigd. De selectiefunctionaris is opgedragen een nieuwe beslissing te nemen, nadat een oordeel over klaagsters detentiegeschiktheid van de medische adviseur van de afdeling IMA is verkregen. (BC 29 januari 2018, 17/0193/GB)

Verzoek om overplaatsing uit Terroristenafdeling (TA)

In RSJ 20 juli 2017, RSJ 17/1145/GB heeft de BC geconstateerd dat klagers veiligheid in de TA onvoldoende kon worden gewaarborgd en geoordeeld dat de selectiefunctionaris onvoldoende inhoudelijk op klagers verzoek is ingegaan en dat niet is gebleken dat de door klager aangevoerde bijzondere omstandigheden zijn meegewogen. Het beroep is toen gegrond verklaard en de selectiefunctionaris is opgedragen een nieuwe beslissing te nemen. De selectiefunctionaris heeft opnieuw negatief beslist over de door klager verzochte overplaatsing vanuit de TA van de p.i. Vught naar de gevangenis van de p.i. Almelo.

De BC heeft op 13 oktober 2017 de TA van de p.i. Vught, in het bijzonder de luchtplaatsvoorzieningen aldaar, geschouwd. De BC heeft geconstateerd dat de afscheiding op de luchtplaats onvoldoende gevaarwend is. Daarnaast is klagers klacht over de verbale agressie reëel gebleken, nu door klager vanuit zijn cel luid uitgesproken bevoordingen vanaf de luchtplaats door de BC en overige aanwezigen zijn gehoord en daarmee de mogelijkheid bestaat dat op

overeenkomstige wijze vanaf de luchtplaats bedreigingen jegens klager worden geuit. De BC overweegt dat:

“Onweersproken is dat klager in een eerdere fase van zijn detentie aan een ernstige en reëel bedreigende situatie is blootgesteld. Daarnaast is niet weersproken dat klager met traumagerelateerde psychische klachten kampt als gevolg van deze ernstige en langdurige bedreigende situatie. Detentieschade dient immer te worden beperkt, zo niet te worden voorkomen.”

Volgens klager duurt de bedreigende situatie nog immer voort. Bij deze stand van zaken acht de BC het niet redelijk klagers verblijf in de TA langer te laten voortduren en om die reden dient klager uit de TA te worden geplaatst. Het beroep is gegrond verklaard, de bestreden beslissing vernietigd en de selectiefunctionaris is opgedragen klager binnen een termijn van vier weken na ontvangst van deze uitspraak voor uitplaatsing te selecteren, rekening houdend met het plaatsingsbeleid zoals bedoeld in artikel 25, zevende lid, van de Regeling plaatsing en overplaatsing van gedetineerden (gedetineerden die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf worden in een gevangenis in het arrondissement van vestiging geplaatst). (BC 13 november 2017, 17/2713/GB) Vervolg: klager is op 6 december 2017 uit de TA geplaatst.

Verzoek overplaatsing levenslanggestrafte

Klager, die tot een levenslange gevangenisstraf is veroordeeld, heeft verzocht om overplaatsing naar de locatie Zuyder Bos te Heerhugowaard of een (andere) inrichting met een speciale afdeling voor levenslangen langgestraften, gelijk aan die in de locatie Norgerhaven te Veenhuizen. De selectiefunctionaris heeft dit verzoek afgewezen. Klager heeft tot 2 juni 2015 in de locatie Norgerhaven verbleven. Als gevolg van de sluiting van deze locatie voor Nederlandse gedetineerden, is hij overgeplaatst naar de

locatie Zuyder Bos waar hij tot 8 augustus 2016 heeft verbleven. Hij verblijft thans in de locatie De Schie te Rotterdam.

“De beroepscommissie stelt voorop dat het inrichten of realiseren van een afdeling voor (levens)langgestraften, soortgelijk aan (voormalig) afdeling K van de locatie Norgerhaven, niet ter beoordeling van de beroepscommissie staat. Dit betreft immers niet een beslissing van de selectiefunctionaris zoals bedoeld in artikel 17, eerste lid, of artikel 18, eerste lid, van de Pbw, waartegen ingevolge artikel 72, eerste lid, van de Pbw beroep kan worden ingesteld. Afdeling E0 van de locatie Zuyder Bos is op dit moment de enige afdeling die is bestemd voor het samenplaatsen van lang- en levenslanggestraften en waar deze categorie gedetineerden meer op hen afgestemde vrijheden hebben.”

De BC komt uitsluitend toe aan de vraag of de beslissing van de selectiefunctionaris klager niet terug te plaatsen naar de locatie Zuyder Bos, als onredelijk of onbillijk dient te worden aangemerkt en beantwoordt die vraag ontkennend. De gronden waarop klager indertijd vanuit de locatie Zuyder Bos naar de locatie De Schie is overgeplaatst, bestaan nog immer en gelet op de relatief korte periode die is verstreken sinds klagers overplaatsing naar de locatie De Schie, is een terugplaatsing naar de locatie Zuyder Bos vooralsnog niet wenselijk. Het beroep is daarom ongegrond. (BC 7 december 2017, 17/1504/GB)

S. Jousma

3. Andere rechtspraak

In de EHRM-rechtspraak komen de detentieomstandigheden regelmatig aan de orde. Te wijzen valt op: EHRM 14 november 2017, *EHRC 2018/32* (Domján t. Hongarije), EHRM 28 november 2017, *EHRC 2018/40* (Dorneanu t. Roemenië) EHRM 6 februari 2018, *EHRC 2018/67* (Akimenkov t. Rusland). Bijzonder is de beslissing over stelselmatig mishan-

delen door bewaarders waarbij een strafbaarstelling van foltering ontbreekt: EHRM 26 oktober 2017, EHRC 2018/12 (Cirino en Renne vs. Italië). Voor aspecten van medische verzorging en detentie kan gewezen worden op: EHRM 16 november 2017, EHRC 2018/27 (Ceস্য vs. Oostenrijk).

Van de schaarse HR-rechtspraak over penitentiaire kwesties moet genoemd worden HR 23 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:80, RvdW 2018/205 over de oplegging van een vrijheidsbeperkende maatregel voor een feit dat mede was begaan vóór 1 april 2012. De opvatting dat de oproeping voor de behandeling van een bezwaarschrift tegen de toepassing van vervangende hechtenis bij een taakstraf betekend moet worden, is onjuist. Daarbij wordt overwogen dat die regel ook voor vergelijkbare procedures geldt (HR 30 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:118; cassatie in het belang der wet).

De sinds 1 januari 2018 openstaande mogelijkheid om de proeftijd bij een voorwaardelijke invrijheidstelling te verlenging komt binnen veertien dagen na inwerkingtreding van de wet aan de orde:

Rb. Noord-Holland 12 januari 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:248. Duidelijk moet worden wat voortzetting van de reclasseeringsbegeleiding toevoegt.

De wet DNA-onderzoek veroordeelden blijft tot rechtspraak leiden. Het voorschrift dat de afname zo snel mogelijk na de veroordeling moet plaatsvinden is geschreven in het belang van opsporing en vervolging en dus kan een beroep van de veroordeelde op het feit dat de afname eerst na meer dan zes jaar plaatsvindt, niet tot gegrondheid van de klacht leiden: Rb. Den Haag 10 oktober 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:11567, NJFS 2018/15. Een verdachte die een boete niet kan betalen, krijgt daarom een taakstraf maar valt daarmee binnen de grenzen van de wet. Het OM komt de toezegging ter zitting gedaan dat dit niet tot gevolgen kan leiden na en het bezwaar tegen de DNA-afname wordt gegrond verklaard (Rb. Noord-Holland 12 april 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:3067). Vergelijkbare

problematiek speelt meer structureel voor minderjarigen. In Rb. Limburg 17 oktober 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:10627, NJFS 2018/16 wordt daarover een meer algemene regel gegeven.

J.P. Balkema

c. Forensische Psychiatrie en Psychologie

Algemeen

Op 17 april 2018 verscheen het RSJ-advies, *Ontwikkelingen en Knelpunten in de Forensisch Psychiatrische Klinieken en Afdelingen*. Aanleiding voor dit advies zijn signalen die de Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming de afgelopen jaren heeft ontvangen van forensisch psychiatrische klinieken (fpk's) en forensisch psychiatrische afdelingen (fpa's) over de toegenomen zwaarte van de problematiek van de justitiabelen waarmee deze instellingen te maken hebben. De instellingen maken zich zorgen over de spanningen die de verzwaring van de doelgroep oproept op het vlak van behandel- en beheersbaarheid van patiënten en werkdruk en veiligheid voor het personeel. Dit advies richt zich op de tenuitvoerlegging van sancties van forensisch psychiatrische patiënten met uiteenlopende juridische titels in de fpk's en fpa's. Het betreft klinische zorg, dat wil zeggen zorg waarbij een patiënt is opgenomen in een behandelvoorziening. Centraal in dit advies staat de vraag welke ontwikkelingen de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden bij fpk's en fpa's en of deze ontwikkelingen hebben geleid tot knelpunten.

De Afdeling advisering constateert dat de stelselwijziging forensische zorg die vanaf 2008 geleidelijk vorm heeft gekregen, ertoe heeft geleid dat veel meer justitiabelen met psychische problematiek toegang vinden tot forensische zorg. Het feit dat justitiabelen veel vaker dan voorheen in zorgtrajecten worden geplaatst, mag als grote winst

worden genoemd. De inhoudelijke regievoering en aansturing heeft bij behandelaars geleid tot een veel sterkere forensische oriëntatie dan voorheen.

De veranderingen in de forensische ggz hebben gevolgen (gehad) voor de fpk's en fpa's. Bij de tenuitvoerlegging van forensische zorgtitels in deze instellingen spelen problemen die de behandeling van justitiabelen onder druk zetten. Deze problemen hebben enerzijds te maken met een nog niet voltooid adaptatieproces van de instellingen aan een veranderende doelgroep en worden anderzijds veroorzaakt door externe – dat wil zeggen buiten de competentie van de zorgprofessionals liggende – belemmeringen.

De doelgroep die thans met een forensische titel in fpk's en fpa's wordt opgenomen, is veel diverser dan in het recente verleden. Het betreft justitiabelen met meer verschillende titels en andere psychische en psychosociale stoornissen. Vooral de (comorbide) persoonlijkheidsproblematiek, verslaving en problemen rond licht verstandelijke beperkingen zijn bij de veelal beperkte 'stok achter de deur' (en geringe motivatie) en in de relatief korte opnameperiode moeilijk te beïnvloeden. De aanwezigheid van verschillende doelgroepen (qua problematiek en qua rechtspositie) maakt het creëren van een eenduidig behandelklimaat voor alle patiënten bovendien geen sinecure.

Fpk's en fpa's staan voor de professionele uitdaging de veranderde doelgroep adequate, effectieve zorg te bieden. Gezien de juridische opname- en verblijfstitels met een relatief kort verblijf moeten behandelingen eerder transmuraal dan alleen klinisch worden georganiseerd en zijn er kortdurende behandelmodules nodig. Daarnaast moet geïnvesteerd worden in een hoogstaand personeels- (en arbeidsmarkt) beleid met ruime trainings- en intervisiemogelijkheden. Intensieve samenwerking met externe partners zoals reclasserings- en detentiefunctionarissen die de behandeltrajecten mede bepalen, is essentieel. Investeren in regionale kwaliteitsnetwerken kan het sys-

teem van de forensische ggz verder verbeteren.

Een aanzienlijk deel van de problemen ligt buiten de competentie van de professionals en de mogelijkheden van de zorgaanbieders. De procedure rond indicatiestelling en plaatsing biedt de fpk's en de fpa's te weinig ruimte voor goede voorbereiding en selectie van moeilijke patiënten. De uitstroom naar vooral reguliere (door de gemeente of onder de Zorgverzekeringswet gefinancierde) vervolgzorg is vaak problematisch waardoor ongemotiveerde (en/of ongefinancierde) patiënten, die noodgedwongen langer in de fpk of de fpa verblijven, het afdelingsklimaat negatief beïnvloeden. Er is gereede twijfel over de door het ministerie van Justitie en Veiligheid gehanteerde tarieven en er bestaan zorgen over het nieuwe aanbestedingsmodel, dat geen plaatsen reserveert maar wel opnames afdwingt. Verschraling, personeelstekorten, vooral bij de essentiële zorgdisciplines) en hoge werk- en regeldruk vormen een bedreiging voor de zorgkwaliteit en verdienen brede aandacht. Een gezond stelsel moet ook deze belemmeringen adresseren. De eindverantwoordelijke voor het stelsel, het ministerie van Justitie en Veiligheid, is hier aan zet.

Tenslotte concludeert de Afdeling advisering dat de nieuwe wetten rond forensische en verplichte zorg naar verwachting een onvoldoende oplossing zullen bieden voor de geschetste problematiek. Dit betekent dat gerichte aandacht voor de gemelde problemen (los van de implementatie van deze wetgeving) naar de mening van de Afdeling advisering noodzakelijk is.

De maatregel TBS

Medio maart 2018 promoveerde de juriste E.M. Gremmen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op het proefschrift *De kwetsbare psychisch gestoorde verdachte in het strafproces. Regelgeving, praktijk en Europese standaarden* (445 pag.).

De auteur combineert de analyse van wet- en regelgeving met een empirisch onder-

zoek. Zij neemt het niet alleen op voor de verdachte in het strafproces, maar spitst dat toe op de kwetsbare verdachten onder hen. In haar omschrijving van de kwetsbaarheid van de verdachte noemt zij vier aspecten die daarvoor in navolging van het EHRM verantwoordelijk zijn: machtsverschil tussen verdachte en overheid, complexiteit van het recht, gebrek aan zelfvertrouwen van de verdachte en gebrek aan ervaring en kennis.

De auteur gaat uitvoerig in op de zo fundamentele kwestie van de kwetsbare psychisch gestoorde verdachte die terecht staat en diens precare rechtspositie. Het opportuniteitsbeginsel krijgt uitvoerige aandacht. Uit het empirisch onderzoek komt naar voren dat de officier van justitie in de afweging tussen strafrechtelijke vervolging of afdoening via de Wet Bopz niet de zorgbehoefte van de verdachte maar de ernst, zwaarte van het delict als belangrijkste factor meeweegt.

De procesbekwaamheid van de verdachte werkt zij uit in hoofdstuk 4 en doet daarover in hoofdstuk 9 aanbevelingen. In Nederland wordt uiterst spaarzaam gebruik gemaakt van artikel 16 Sv. In haar analyse van de procesbekwaamheid van kwetsbare psychisch gestoorde verdachten wijdt de auteur veel aandacht aan de wel van zijn stoornis herstellende verdachte. Waar het overigens bij uitstek knelt bij de procesbekwaamheid is wanneer de verdachte nietherstelt van zijn stoornis en dus niet in staat blijkt terecht te staan.

De auteur concludeert uit dit onderzoek dat er in verschillende fasen van het strafproces tegemoetgekomen kan worden aan de kwetsbaarheid van een verdachte die lijdende is aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens. De Nederlandse regelingen worden immers niet te allen tijde adequaat toegepast en in het licht van de Europese standaarden zouden bepaalde Nederlandse regelingen op verschillende punten verbeterd kunnen worden om in voldoende mate tegemoet te komen aan de kwetsbaarheid

van de verdachte die lijdt aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens. Er zitten haars inziens voldoende instrumenten in de gereedschapskist, maar deze instrumenten moeten wel gebruikt worden. Bovendien moeten er duidelijke handvatten komen om te bepalen wanneer deze instrumenten gebruikt moeten worden.

De auteur sluit haar boek af met een voorstel voor een nieuw artikel dat ziet op de vervolging en de berechting van procesonbekwame verdachten. Hiermee zouden de artikelen 16 en 509a-d Wetboek van Strafvordering komen te vervallen. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er nauwelijks gebruik gemaakt wordt van de artikelen 16 en 509a-d Wetboek van Strafvordering. Deze artikelen zijn echter essentieel om de verdachte die lijdt aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens een eerlijk proces te garanderen en de kwetsbaarheid van deze verdachte te compenseren. Bovendien is met de huidige wettelijke regelingen haars inziens te weinig aandacht voor het gegeven dat de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens van de verdachte op een continuüm meer of minder ernstig kan zijn. Een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens is vaak geen statische aandoening en fluctueert in ernst. Een kwetsbare verdachte kan op het ene vlak of op het ene moment wel procesbekwaam zijn en op het andere vlak of op een ander moment in mindere mate procesbekwaam of mogelijk procesonbekwaam zijn. In het nieuwe artikel wordt benadrukt dat er gedurende de strafprocedure zorgvuldig omgegaan dient te worden met de kwetsbaarheid van de verdachte en dat de mate van kwetsbaarheid van de verdachte in de verschillende fasen steeds opnieuw bekeken en heroverwogen moet worden. In het nieuwe artikel worden verscheidene mogelijkheden genoemd om de kwetsbaarheid van de verdachte op adequate wijze te compenseren.

De *Nieuwsbrief Landelijke Adviescommissie Plaatsing Longstay Forensische Zorg (LAP)*, van februari 2018, verschaft een overzicht van de activiteiten in 2017.

In de periode van 1 januari tot 1 december 2017 heeft de LAP in totaal 42 aanvragen behandeld. Dit betrof negen nieuwe aanvragen tot *longstay* plaatsing, 24 periodieke herbeoordelingen van de langdurige plaatsing, zes tussentijdse herbeoordelingen, een verzoek tot opheffing en twee adviezen voor aanpassing van het individuele beveiligingsniveau. Ten aanzien van de negen nieuwe aanvragen tot *longstay* plaatsing heeft de LAP in vier zaken de minister geadviseerd de aanvraag toe te wijzen en in één zaak de aanvraag af te wijzen. In vier zaken is de LAP nog in afwachting van aanvullende informatie naar aanleiding van een aanhouding. Voor de beoordeling is beslissend of op basis van de adviezen en rapportages volgens de LAP alle in aanmerking komende behandelmethoden voldoende zijn geprobeerd dan wel of er instellingen buiten de fpc's zijn waar de ter beschikking gestelde vanuit het perspectief van risicomanagement op verantwoorde wijze zou kunnen worden geplaatst.

Ten aanzien van de 24 periodieke herbeoordelingen heeft de LAP in 18 zaken de minister geadviseerd de *longstay* plaatsing voort te zetten en in één zaak de *longstay* plaatsing op te heffen. In vijf zaken is de LAP nog in afwachting van aanvullende informatie naar aanleiding van een aanhouding. Hier is cruciaal of op basis van de adviezen en rapportages volgens de LAP sprake is van zodanige vorderingen dat de patiënt voor een nieuwe behandel- of resocialisatiepoging in aanmerking komt dan wel of er instellingen buiten de fpc's zijn waar de ter beschikking gestelde vanuit het perspectief van risicomanagement op verantwoorde wijze zou kunnen worden geplaatst. Een advies werd uitgebracht over een in 2015 aangehouden periodieke herbeoordeling. Dit advies heeft geleid tot opheffing van de *longstay* plaatsing. Bij zes tussentijdse herbeoordelingen heeft de LAP in drie zaken geadviseerd de

longstay plaatsing op te heffen en tweemaal om de plaatsing voort te zetten en in een zaak wordt gewacht op aanvullende informatie naar aanleiding van een aanhouding. Over een zaak met het verzoek tot opheffing van de *longstay* plaatsing werd positief geadviseerd. In twee zaken heeft de LAP positief geadviseerd op het verzoek van de kliniek over te gaan naar een laag beveiligingsniveau.

Gelet op het groot aantal aanhoudingen door de LAP zijn de redenen hiervan geïnventariseerd. Het betreft onder meer verzoeken om aanvullende informatie over mogelijke plaatsing in De Voorde, Transfore, Trajectum, Huize Padua, de afdeling De Pelmol, Pluryn of een soortgelijke instelling waar het noodzakelijke niveau van zorg en beveiliging geboden kan worden, observatie in het Pieter Baan Centrum, nadere informatie van de externe rapporteurs en recente positieve ontwikkelingen.

Een deel van de patiënten dat voor een nieuwe behandel- en resocialisatiepoging in aanmerking komt, wordt geplaatst in speciale voorzieningen die op langdurig verblijvende patiënten zijn ingesteld. Een daarvan is de *longcare* resocialisatieafdeling van de Pompestichting. In vier zaken is het advies gegeven tot uitstroom naar een Forensisch Psychiatrisch Centrum voor een nieuwe behandelopoging. Eveneens in vier zaken is geadviseerd tot uitstroom naar de bovengenoemde afdeling van de Pompestichting, in drie zaken naar De Voorde of een soortgelijke instelling. Het afgelopen jaar is een nieuwe (*longcare*) uitstroombogelijkheid in beeld gekomen voor patiënten met As-2 problematiek: afdeling De Pelmol van de Dr. Henri van der Hoeven kliniek in Utrecht. Deze afdeling is bestemd voor patiënten die al langdurig in de tbs verblijven en voor wie geen geschikte vervolgvoging te vinden is, zoals patiënten met zeden-, borderline- en antisociale problematiek, eventueel ook voor patiënten met een licht verstandelijke beperking.

Naar aanleiding van de Taskforce Behandelduur tbs heeft het WODC in 2014 onderzoek verricht naar de kenmerken van patiënten die langer dan vijftien jaar op een behandelplek in de tbs verblijven. Het WODC heeft aanbevolen deze groep op casusniveau te laten evalueren om te komen tot passende en verantwoorde vervolgotrajecten na intercollegiale toetsing.

Jaarverslag Adviescollege Verloftoetsing TBS over 2017

In 2017 heeft het AVT 1373 verlofaanvragen ontvangen, een geringe daling ten opzichte van 2016. Deze verlofaanvragen betreffen aanvraag/evaluatie begeleid verlof: positief 98%, negatief 2%. Positief m.b.t. wijziging begeleid verlofplan 98% en negatief 2%. Aanvraag/evaluatie onbegeleid verlof: positief 96%), negatief 4%. Positief m.b.t. wijziging onbegeleid verlofplan 96% en negatief 4%. Aanvraag/evaluatie transmuraal verlof: positief 95% en negatief 5%). Wijziging tmv-verlofplan: positief 96%, negatief 4%. Aanvraag/evaluatie proefverlof: positief 96%, negatief 4%. Wijziging verlofplan: positief 100%.

Het AVT heeft in 2017 in 118 gevallen positief geadviseerd ten aanzien van het gevraagde verlof, maar daarbij een of meerdere aanvullende voorwaarden gesteld omtrent de uitvoering van het verlof. Het merendeel van deze voorwaarden betrof beperkingen of uitzonderingen in het voorgedraaide verlofplan of gold een positief advies voor verblijf in een bepaalde voorziening (tezamen 92 keer).

Het adviescollege streeft ernaar binnen drie weken na ontvangst van een verlofaanvraag een advies te zenden aan de minister. In 2017 werd 79% van de verlofaanvragen binnen een termijn van drie weken afgehandeld. Een termijn tussen de drie en vier weken bleek nodig voor 19% van de aanvragen en 2% werd verwerkt na vier weken.

Tijdens verlof doen zich soms incidenten voor. Als achteraf van zo'n incident blijkt, past het adviescollege het interne incidentenprotocol toe. Het protocol betreft inci-

denten tijdens verlof en/of onttrekkingen. Het behelst een evaluatie van het incident binnen het college en biedt de mogelijkheid van reflectie op de werkwijze en de verloftoetsing binnen het college. Er hebben zich in 2017 mogelijk vier ernstige incidenten voorgedaan tijdens verlof: een tweevoudig levensdelict tijdens het zich onttrekken aan toezicht bij onbegeleid verlof, verdenking op het plegen van verkrachting tijdens onbegeleid verlof, het tijdens proefverlof aanvallen en aanranden van zijn reclasseringswerker in zijn woonruimte bij de GGZ, verdenking van mishandeling en verkrachting tijdens onbegeleid verlof. Het adviescollege is in afwachting van de onderzoeken in deze zaken en zal de incidenten afhankelijk van de resultaten van de onderzoeken op grond van het incidentenprotocol intern evalueren.

De behandeling van de verlofaanvragen binnen het college vindt plaats in commissies, elk bestaande uit drie gedragsdeskundigen van wie tenminste een psychiater en een psycholoog. De commissievergaderingen worden voorgezeten door een van de drie juristen van het college. De commissies hebben een wisselende samenstelling. Per commissievergadering worden in de regel maximaal twintig verlofaanvragen besproken en van advies voorzien. Daarnaast komt het adviescollege twee of drie keer per jaar plenair bijeen. Tijdens deze collegevergaderingen wordt de algemene gang van zaken binnen het college besproken. De agenda wordt door de voorzitter samen met het bureau voorbereid. Het tweede deel van de vergadering wordt gebruikt voor het bespreken van inhoudelijke onderwerpen uit de praktijk, desgewenst door het uitnodigen van een externe spreker. Het wordt van essentieel belang geacht om de kennis van de leden ook op deze wijze up to date te houden. De zogenaamde lerende verlofpraktijk speelt een rol bij de primaire taak van het adviescollege en kan in ruimer verband naast de individuele adviezen een bijdrage leveren aan de kwaliteit, zoals door het

organiseren van seminars en het publiceren van artikelen. In dit kader heeft in 2017 periodiek overleg plaatsgevonden met de ketenpartners, zoals met instanties binnen het ministerie en jaarlijks formeel en informeel overleg met de behandeldirecteuren van de FPC's. Het adviescollege onderzoekt in samenwerking met de FPC's of met behulp van workshops hoe het schrijven van verlofaanvragen verbeterd kan worden. Naar aanleiding van het congres 'TBS: ont-ketend?!' dat het college op 22 september 2015 heeft georganiseerd is het idee ontstaan om met de diverse ketenpartners een ronde langs alle rechtbanken te maken om voorlichting te geven over de ontwikkelingen in de tbs, maar ook om met elkaar van gedachten te wisselen over mogelijke knelpunten en dilemma's die zich voordoen en een betere aansluiting van de diverse zones in het tbs-systeem te realiseren.

F. Koenraadt & B.C.M. Raes

Literatuur

- E.M. Gremmen, *De kwetsbare psychisch gestoorde verdachte in het strafproces. Regelgeving, praktijk en Europese standaarden* (diss. Rotterdam), Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2018.
- *Jaarverslag Adviescollege Verloftoetsing TBS over 2017*, Utrecht 2018.
- *Nieuwsbrief Landelijke Adviescommissie Plaatsing Longstay Forensische Zorg (LAP)*, Utrecht februari 2018.
- Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, *Ontwikkelingen en Knelpunten in de Forensisch Psychiatrische Klinieken en Afdelingen. Advies*, Den Haag: RSJ 2018.

d. Straftoemeting

1. Inleiding

Deze rubriek bestaat uit de vaste onderdelen. Ten eerste worden enkele arresten van de Hoge Raad behandeld. Aangezien deze rubriek één keer per jaar verschijnt, bestrijkt ze een lange periode waaruit slechts

een beperkt aantal uitspraken kan worden besproken. We vervolgen de rubriek met een overzicht van de wijzigingen in de landelijke oriëntatiepunten voor straftoemeting en OM-richtlijnen voor strafvordering die het afgelopen jaar zijn gepubliceerd. We sluiten af met een signalering van enkele interessante wetsvoorstellen en publicaties.

2. Rechtspraak

Het bepalen van de straf is terugkijken (welk strafbaar feit is gepleegd) en vooruit zien (met welke straf kunnen de beoogde doelen ten aanzien van de dader in de toekomst worden bereikt). Vooral dat vooruitzien is lastig, omdat de toekomst vaak ongewis is. Los van de vraag hoe een veroordeelde zich in de toekomst zal gedragen, is ook het strafproces zelf bron van tal van toekomstige onzekerheden. Er zijn verschillende situaties waarin het niet direct duidelijk is hoe een door de rechter opgelegde straf zal uitpakken, bijvoorbeeld als een straf voorwaardelijk wordt opgelegd. Bij beslissingen waarin wordt voortgebouwd op een eerder opgelegde straf kan dat het probleem opleveren dat het onduidelijk is of moet worden uitgegaan van een situatie waarin de voorwaardelijke sanctie wel of niet wordt tenuitvoergelegd. Een zelfde soort onzekerheid is te zien bij straffen waarvan de oplegging nog niet onherroepelijk is. Over dit soort situaties handelen de arresten die we voor deze rubriek hebben geselecteerd.

HR 19 september 2017,

ECLI:NL:HR:2017:2391

Dat het de rechter vrij staat om bij het bepalen van de straf rekening te houden met een ander, niet tenlastegelegd feit of een eerder uitgevaardigde strafbeschikking ter zake van een ander feit, is vaste rechtspraak. De vraag is of dit ook geldt voor een niet tenlastegelegd feit waarvan de veroordeling dan wel strafbeschikking nog niet onherroepelijk is op het moment dat deze in het vonnis of het arrest bij de strafoplegging in aanmerking wordt genomen. In dit arrest

stelt de Hoge Raad dat het voor de beantwoording van deze vraag uitmaakt hoe de invloed van de eerdere strafoplegging op de nieuwe straf wordt gemotiveerd:

“Wanneer [...] met de vermelding van het niet tenlastegelegde feit bij de strafoplegging in het bijzonder gewicht wordt toegekend aan de omstandigheid dat de verdachte niettegenstaande een eerdere veroordeling of een eerdere strafbeschikking zich opnieuw schuldig heeft gemaakt aan zo een strafbaar feit – bijvoorbeeld doordat in de strafmotivering wordt vermeld dat die veroordeling of die strafbeschikking de verdachte niet heeft weerhouden opnieuw zo een strafbaar feit te begaan – dient de veroordeling of de strafbeschikking ter zake van dat niet tenlastegelegde feit reeds onherroepelijk te zijn ten tijde van het begaan van het feit waarop de strafoplegging betrekking heeft.

Indien de rechter in verband met de strafoplegging melding maakt van een niet tenlastegelegd feit mag ervan worden uitgegaan dat die omstandigheid in strafverzwarende zin is betrokken in de strafoplegging. Dit kan anders zijn indien uit de strafmotivering blijkt dat de vermelding van een niet tenlastegelegd feit niet tot strafverzwaring aanleiding heeft gegeven, bijvoorbeeld omdat die vermelding is opgenomen naar aanleiding van hetgeen door de verdediging over de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, waaronder begrepen de justitiële documentatie, is aangevoerd.”

Van deze laatste situatie was sprake in onderhavig arrest. Blijkens de strafmotivering had het Hof 's-Hertogenbosch op basis van het Uittreksel Justitiële Documentatie van de verdachte vastgesteld dat ‘sinds de veroordeling waarvan beroep meerdere nieuwe verdenkingen zijn gerezen tegen verdachte ter zake diefstal’. Deze constatering gebruikte het hof als onderdeel van zijn motivering om een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen, waarmee het niet mee ging met de verdediging, die oplegging

van een taakstraf had bepleit. Deze zienswijze van de Hoge Raad wordt herhaald in HR 20 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:373, waarin het Hof Arnhem-Leeuwarden een onvoorwaardelijke gevangenisstraf onder meer motiveerde met de zin ‘dat verdachte ook na dit feit geen schoon strafblad heeft gehouden.’ De Hoge Raad is van oordeel dat dit niet getuigt van een onjuiste rechtsopvatting, zelfs niet als niet geheel duidelijk is waar het hof exact op doelt:

“Uit 's Hofs verwijzing naar de omstandigheid “dat verdachte ook na dit feit geen schoon strafblad heeft gehouden” blijkt niet met de te dezen vereiste mate van nauwkeurigheid of het Hof daarmee alleen doelt op hetzij onherroepelijke hetzij niet-onherroepelijke veroordelingen, waaronder ook begrepen strafbeschikkingen, dan wel ook op andere mutaties in de strafrechtelijke documentatie betreffende verdachte, zoals sepots, vrijspraken en niet-afgedane zaken. Gelet op hetgeen door en namens verdachte ttz. in h.b. is aangevoerd, verstaat HR de in ongelukkig gekozen bewoordingen gestelde verwijzing evenwel aldus dat het Hof daarmee als onderdeel van zijn motivering van de straf slechts tot uitdrukking heeft willen brengen dat het – in weerwil van hetgeen door de verdediging naar voren is gebracht – een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken passend en geboden acht en dat het in de persoonlijke omstandigheden van verdachte geen aanleiding ziet voor oplegging van een gevangenisstraf van een dag in combinatie met een werkstraf.”

We kunnen hieruit afleiden dat een niet-tenlastegelegd feit als strafverzwarend element slechts een rol kan spelen als de verdachte hiervoor onherroepelijk is veroordeeld dan wel de strafbeschikking tegen hem is uitgevaardigd. Speelt een niet-tenlastegelegd feit een rol bij de invulling van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, dan is een aanwijzing, die kan bestaan uit een onherroepelijke veroordeling, voldoende.

*HR 19 september 2017,
ECLI:NL:HR:2017:2392*

In deze zaak heeft het Hof Amsterdam het vonnis van de Rechtbank Amsterdam bevestigd waarin de verdachte is veroordeeld ter zake van (i) belaging, (ii) bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht, meermalen gepleegd en (iii) bedreiging met zware mishandeling tot een gevangenisstraf van honderdvijftig dagen, waarvan honderdveertien dagen voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren. De uitspraak bevat twee bijzondere voorwaarden, waaronder de voorwaarde die als volgt is geformuleerd:

‘Stelt als bijzondere voorwaarden dat de veroordeelde gedurende de proeftijd van drie jaren op geen enkele wijze – direct of indirect – contact zal opnemen, zoeken of hebben met [betrokkene 1] en [betrokkene 2], dan wel relaties van voornoemde personen’.

Het middel klaagt onder meer dat de door het hof gestelde bijzondere voorwaarde te onbepaald is. Het gaat hier om een bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c, tweede lid onder 14 Sr. Een dergelijke voorwaarde dient het gedrag van de veroordeelde te betreffen. Van de door het Hof gestelde bijzondere voorwaarde kan dit niet worden gezegd, aangezien met de zinsnede ‘relaties van voornoemde personen’ niet een voldoende precies gedragsvoorschrift is geformuleerd. Het middel wordt op dit punt gegrond verklaard. (Zie voor een soortgelijke beslissing: HR 24 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:667). Overigens wordt in dit arrest nog een voorschrift niet goed toegepast. In dit geval zijn de gestelde voorwaarden dadelijk uitvoerbaar verklaard. Dit is op grond van artikel 14e lid 1 Sr mogelijk ‘indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de veroordeelde wederom een misdrijf zal begaan dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaanstikbaarheid van het lichaam van een of meer personen.’ Uit de wetsgeschiedenis en jurisprudentie blijkt dat met deze moge-

lijkheid behoedzaam moet worden omgegaan, aangezien het uitgangspunt is dat een rechterlijke uitspraak pas tenuitvoergelegd mag worden nadat zij onherroepelijk is geworden en dat de in artikel 14e Sr voorziene uitzondering op deze regel met betrekking tot de dadelijke uitvoerbaarheid voor de veroordeelde verstrekkinge gevolgen kan hebben. De Hoge Raad stelt daarom strenge eisen aan de motivering van het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid: ‘daaruit moet blijken dat de rechter zich ervan heeft vergewist dat aan de in artikel 14e Sr gestelde voorwaarden is voldaan.’ De motivering van het bevel in de hier besproken zaak voldoet niet aan die motiveringsverplichting. Ook op dat punt is het middel terecht voorgesteld. Overigens gaat het vaker mis op dit punt, zie ook HR 19 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2396.

*HR 20 maart 2018,
ECLI:NL:HR:2018:374*

Dit arrest betreft niet een heel nieuw inzicht, maar is desondanks het vermelden waard, aangezien het een herhaling is van een uitspraak in kort geding (ECLI:NL:HR:2017:462) en dit soort uitspraken van de civiele rechter soms aan de aandacht van de mensen in het strafrecht ontsnapt. De vraag die voorligt is of het bevel tot aftrek van voorarrest (artikel 27 Sr) ook geldt voor de tenuitvoerlegging van het voorwaardelijke gedeelte van een opgelegde gevangenisstraf. In onderhavige zaak ging het om een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken, met een proeftijd van twee jaren. In zijn uitspraak heeft het hof niet bevolen dat de tijd die de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorarrest heeft doorgebracht, bij de (eventuele) uitvoering van de vrijheidsstraf geheel in mindering zal worden gebracht. Dat had het hof wel moeten doen, ook al betrof het een geheel voorwaardelijke straf. Overigens heeft de Hoge Raad reeds in 2013 geoordeeld dat een dergelijk verzuim zich leent voor herstel door

de rechter(s) die op de zaak heeft/hebben gezeten. Mocht een dergelijke herstelbeslissing uitblijven, dan moet de uitspraak verbeterd worden gelezen (HR 19 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4478). In de hier besproken zaak verklaart de Hoge Raad daarom het beroep niet ontvankelijk met toepassing van artikel 80a RO.

Tot slot twee uitspraken die verband houden met onderwerpen die op dit moment hoog op de politieke agenda staan: het taakstrafverbod en de meerdaadse samenloop. De wet beperking taakstraffen is op meerdere fronten controversieel: de aanleiding voor het wetsvoorstel was dubieus, de effectiviteit twijfelachtig en de breuk met onze traditie van ruime discretionaire bevoegdheid voor de rechter bij de straftoemeting groot. Toch moest de strafopleggende rechter het er maar mee doen. In het rapport *Evaluatie Wet Beperking Oplegging Taakstraffen* (J. de Ridder, B.J.M. Emans, R.A. Hoving, E. Krol & N. Struiksma, Groningen, RUG 2017) concluderen de onderzoekers dat ‘de trends die uit de cijfermatige analyses van de straftoemeting blijken, in overeenstemming [zijn] met de bedoelingen van de wetgever. (...) Meer algemeen kon worden vastgesteld dat de officier van justitie en de rechter, binnen de ruimte die de wetgever biedt, steeds een nauwgezette afweging van verschillende strafmodaliteiten en hun werking maken.’ (p. 75-76). Uit de evaluatie blijkt ook dat solitaire taakstraffen en taakstraffen in combinatie met een beperkte gevangenisstraf worden opgelegd voor delicten die *formeel* onder het bereik van artikel 22b lid 1 Sr vallen, maar dat de kwalitatieve analyses laten zien dat het in veel die gevallen gaat om strafbaar handelen dat *feitelijk* niet als ‘ernstig’ moet worden aangemerkt. Volgens de onderzoekers is in die gevallen de solitaire taakstraf opgelegd in overeenstemming met de wet (p. 75). Ook uit de jurisprudentie blijkt dat de combinatie van een taakstraf met een zeer korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf niet direct hoeft te betekenen dat de rechter ‘de wet probeert te omzeilen’, zoals in de discussie

over het toepassingsbereik van de taakstraf vaak wordt gehoord. In HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:202 (Valkenburgse zedenzaak) oordeelde de Hoge Raad dat artikel 22b lid 3 Sr niet eist dat een taakstraf, die wordt opgelegd in een geval waarin dat op grond van lid 1 of 2 niet mogelijk is, gecombineerd wordt met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf *van substantiële duur*, zoals in het door het openbaar ministerie ingediende middel werd voorgesteld. Ook de combinatie met een gevangenisstraf van één dag maakt oplegging van de taakstraf op grond van de uitzonderingsregel zoals geformuleerd in lid 3 mogelijk en de straf niet direct onbegrijpelijk:

“Deze combinatie van taakstraf en onvoorwaardelijke gevangenisstraf is, gelet op art. 9.4 Sr, mogelijk indien het onvoorwaardelijk ten uitvoer te leggen deel van die gevangenisstraf ten hoogste zes maanden bedraagt. Wat betreft de op te leggen onvoorwaardelijke gevangenisstraf geldt o.g.v. art. 10.2 Sr dat de duur daarvan ten minste één dag bedraagt. De opvatting dat art. 22b.3 Sr oplegging van een taakstraf uitsluitend toelaat indien tevens een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van “substantiële” duur wordt opgelegd, is – gelet op hetgeen hiervoor is overwogen en in aanmerking genomen de wetsgeschiedenis – onjuist.”

Voor wat betreft de meerdaadse samenloop geldt dat de Tweede Kamer op 27 maart 2018 een wetsvoorstel heeft aangenomen (*Kamerstukken* 34126) waarin het strafmaximum in het geval van meerdaadse samenloop niet langer wordt gelegd op een derde boven het hoogste strafmaximum, maar op de helft daarboven. Daarnaast beoogt het wetsvoorstel een oplossing te bieden voor gevallen waarin de huidige regeling van artikel 63 Sr de rechter belet om de straf op te leggen die gepast is. Een treffend voorbeeld hiervan is een uitspraak van 6 juni 2017 van het Hof Den Haag (ECLI:NL:GHDHA:2017:1592). In deze

zaak werd de verdachte veroordeeld ter zake van een aantal ernstige (gewelds)delicten en pogingen daartoe. Uit de strafmotivering blijkt dat het hof van oordeel is dat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar en zes maanden gepast zou zijn. Vanwege overschrijding van de redelijke termijn zou deze straf moeten worden verminderd tot twee jaar. Het hof komt echter niet toe aan het opleggen van deze straf:

“Het hof heeft echter ook acht geslagen op een de verdachte betreffend uittreksel Justitiële Documentatie d.d. 8 mei 2017, waaruit blijkt dat de verdachte bij (niet onherroepelijk) vonnis van de rechtbank Amsterdam van 1 mei 2015 is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Nu de verdachte, zoals vermeld, bij vonnis van 1 mei 2015 en aldus ná het begaan van de thans bewezen verklaarde feiten, is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf is het hof gehouden rekening te houden met het bepaalde in artikel 63 van het Wetboek van Strafrecht. De toepasselijkheid van artikel 63 van het Wetboek van Strafrecht brengt in dezen met zich mee dat de hiervoor genoemde straf niet kan worden opgelegd.”

Vanwege deze eerder opgelegde levenslange gevangenisstraf ziet het hof ook af van het opleggen van de door de advocaat-generaal gevorderde ontzegging van de rijbevoegdheid omdat daarmee ‘tegen de achtergrond van de opgelegde levenslange gevangenisstraf [...] geen redelijk met de strafoplegging beoogd doel gediend is (...)’ aldus het hof.

3. **Landelijke oriëntatiepunten en richtlijnen voor strafvordering**

Voor wat betreft wijzigingen in de oriëntatiepunten voor de rechtsprekende macht kan hier worden vermeld dat de volgende oriëntatiepunten zijn gewijzigd: Winkel-diefstal, Diefstal van vervoermiddelen, Zakkenrollerij, Tasjes- en straatroof en Inbraak (alle per 29 september 2017), In- en uitvoer harddrugs, Telen, bereiden, bewerken, ver-

werken, verkopen, afleveren, verstrekken, vervoeren en vervaardigen harddrugs, Aanwezig hebben harddrugs, Hennepkwekerijen en Aanwezig hebben softdrugs (alle per 17 november 2017) en Openlijke geweldpleging en mishandeling (beide per 9 maart 2018).

Op het terrein van de OM-richtlijnen voor strafvordering zijn het afgelopen jaar diverse richtlijnen gewijzigd of in werking getreden:

- Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod, per 1 oktober 2017, *Stcrt.* 2017, 52658;
- Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten halt, per 1 december 2017, *Stcrt.* 2017, 68077;
- Richtlijn voor strafvordering opruiing, per 1 januari 2018, *Stcrt.* 2017, 70933;
- Richtlijn voor strafvordering vliegen onder invloed, per 1 januari 2018, *Stcrt.* 2017, 70940;
- Richtlijn voor strafvordering feitgecodeerde misdrijven en overtredingen, per 1 januari 2018, *Stcrt.* 2017, 70946;
- Richtlijn voor strafvordering Wet personenvervoer 2000, per 1 januari 2018, *Stcrt.* 2017, 72660;
- Richtlijn voor strafvordering cybercrime, per 1 februari 2018, *Stcrt.* 2018, 13271;
- Richtlijn voor strafvordering mensensmokkel, per 15 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 13535;
- Richtlijn voor strafvordering onttrekking minderjarige aan wettig gezag, per 15 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 13539;
- Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod, per 15 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 13543;
- Richtlijn voor strafvordering Telecommunicatiewet, per 1 mei 2018, *Stcrt.* 2018, 18592;
- Richtlijn voor ram- en plofkraken, per 1 mei 2018, *Stcrt.* 2018, 22863.

4. **Wetsvoorstellen en publicaties**

We eindigen deze rubriek met de signalering van een aantal interessante of opmerkelijke wetsvoorstellen en studies op het terrein van de straftoemeting. Ten eerste het Wetsvoorstel hoge minimumstraffen (*Kamerstukken II 2017/18, 34846, 2*). Met dit wetsvoorstel stelt initiatiefnemer Markuszower (PVV) voor om voor bepaalde gewelds- en zedendelicten hoge minimumstraffen in te voeren en de misdrijven waarbij levenslang kan worden opgelegd uit te breiden. Voor eenvoudige mishandeling (artikel 300 lid 1 Sr) wordt bijvoorbeeld voorgesteld het strafmaximum van 3 naar 15 jaar te verhogen, met een minimum van 5 jaar of – in geval van recidive – 15 jaar. Ten tweede het Wetsvoorstel afschaffing VI en aanpassing voorwaardelijke veroordeling, waarvan de internetconsultatieronde op 17 januari 2018 werd gesloten (www.internetconsultatie.nl/vi). Dit initiatiefwetsvoorstel van Van der Staaij (SGP) beoogt dat een opgelegde straf volledig wordt uitgezet. De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt afgeschaft, maar de mogelijkheden voor het opleggen van een voorwaardelijke straf worden ruimer. De rechter moet dan wel expliciet in het vonnis hebben bepaald of een deel van de straf voorwaardelijk is. Dit kan echter nooit meer dan een kwart van de totale straf zijn en is beperkt tot maximaal vier jaar. Bij korte straffen wordt de mogelijkheid van een voorwaardelijk deel verkort van twee naar een jaar. Inmiddels heeft minister Dekker aangekondigd ook met een wetsvoorstel te komen dat betrekking heeft op (onder meer) de voorwaardelijke invrijheidstelling. Kern van dat voorstel zal worden dat de duur van de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt gemaximeerd tot twee jaar. Ten derde het Wetsvoorstel aanscherping strafrechtelijke aansprakelijkheid ernstige verkeersdelicten, dat beoogt de strafmaxima van enkele ernstige verkeersdelicten te verhogen en het verschil tussen strafmaxima bij (zeer) gevaarlijk rijgedrag met en zonder gevolgen te verkleinen. Het wetsvoorstel is in consul-

tatie www.internetconsultatie.nl/ernstige-verkeersdelicten).

Voor wat betreft onderzoek zijn de volgende publicaties het vermelden waard: H.D. Wolswijk, A. Postma & B.F. Keulen, *Ernstige verkeersdelicten*, Groningen: RUG 2017; Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Gewogen risico. Deel 2: Behandeling opleggen aan zedendelinquenten*, Den Haag: Nationaal Rapporteur 2017 en I.J. Krukkert, *Individuele straftoemeting in het fiscale bestuurlijke boeterecht. Een interne theoretische rechtsvergelijking tussen het fiscale bestuurlijke boeterecht en het strafrecht* (dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2018.

P.M. Schuyt & S.G.C. van Wingerden